

Protokoll fört vid enskild föredragning

Social- och miljöavdelningen
Allmänna byrån, S1

Beslutande
Minister

Annette Holmberg-Jansson

Föredragande
Avdelningschef

Bengt Michelsson

Justerat
Omedelbart

Nr 2

Verksamhetsberättelse för år 2022
för Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet.
ÅLR 2023/2344
24 S1

Beslut

Ålands landskapsregering beslöt anteckna verksamhetsberättelsen för år 2022, **bilaga S123E02**, för Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet för kännedom.

Verksamhetsberättelse 2022

Innehåll

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet	3
Myndighetens övergripande måluppfyllelse	5
Budget/Ekonomi /Personal.....	7
Självfinansieringsgrad.....	11
Social- och hälsovård	13
Miljö.....	15
Livsmedel.....	19
Konsumentssäkerhet	20
Alkohol.....	21
Tobak.....	22
Hälsoskydd.....	23
Veterinär verksamhet	23
Laboratoriet	27

Dokumentet är antaget av styrelsen den 02.03.2023

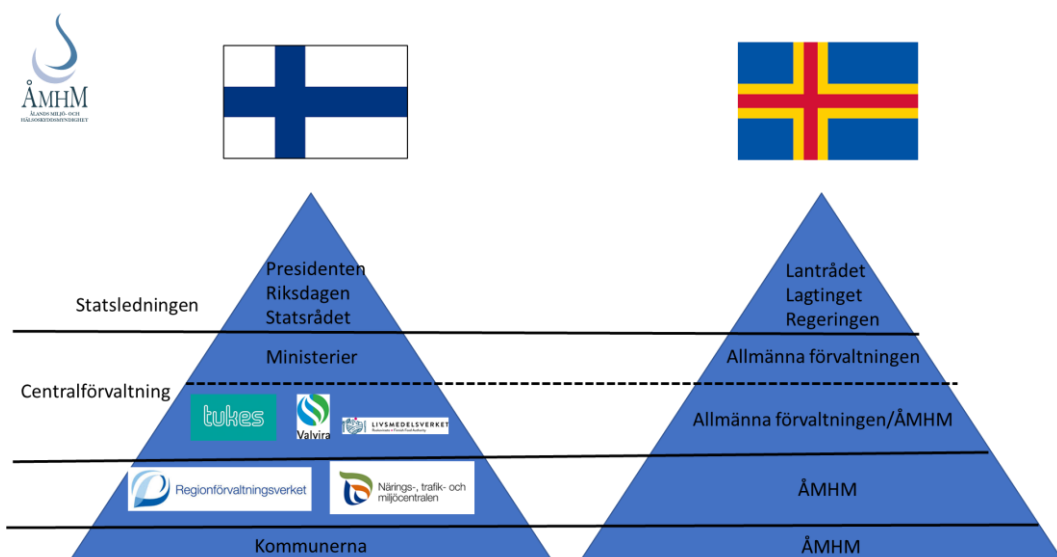
Beslutsnummer: ÅMH-St 1/23 § 5

Diarienummer: 2023-31

Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet

Uppdrag

Myndighetens uppdrag har fastställts i Landskapslagen om Ålands miljö- och hälsoskyddsmyndighet (2007:115). ÅMHHM sköter i allt väsentligt de uppgifter som i riket åligger kommunerna samt de uppgifter som i riket handhas av de statliga regionförvaltningsverken. Dessutom sköter ÅMHHM utifrån landskapslagstiftningen en mängd uppgifter som i riket sköts av centrala ämbetsverk såsom Livsmedelsverket, Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira), Säkerhets- och kemikalieverket (Tukes) m.fl.

Arbetet styrs utifrån EU-lagstiftning, rikslagstiftning samt landskapslagstiftning och består av tillståndsprövning, tillsyn, klagomålshantering samt informationsspridning. ÅMHHM har i uppgift att granska och behandla inkomna ärenden utifrån gällande lagstiftning.

ÅMHHM:s uppgift är tillse att vår mat, de produkter och tillverkningsprocesser vi använder eller de aktiviteter vi utför varken skadar oss, djuren eller vår miljö. Detta uppnås genom förebyggande prövning, tillsyn och provtagning enligt lagstiftningen samt med kunskap, aktiv informationsspridning och god service.

ÅMHHM erbjuder även veterinärvårdstjänster avseende nyttodjur till jordbrukare, fiskodlare och andra som håller djur yrkesmässigt. ÅMHHM sköter även en liten smådjursklinik för smådjur. Vidare upprätthåller myndigheten 24 h veterinärjour för hela Åland vilket innefattar akutsjukvård för samtliga djurslag under kvällar, nätter och helger, och därmed erbjuds en god grundtrygghet för alla djurägare.

ÅMHM laboratoriet utför mikrobiologiska och fysikalisk-kemiska analyser på vatten, livsmedel, jord, omgivningsprov samt salmonellaprov från djurbesättningar. Detta gäller analys av mikrober i bland annat livsmedel, dricks- och bad- och bassängvatten i syfte att undvika hälsofara eller utreda förgiftningsfall, analyser förknippade med djursjukdomar, näringsanalyser på jord för optimering av jordbruket, fysikalisk-kemiska analyser på vatten och avloppsvatten samt, inte minst, omfattande provtagning av ytvatten och grundvatten runt om i landskapet i enlighet med EU:s stora vattendirektiv.

Organisation

ÅMHM är underställd landskapsregeringen och leds av en styrelse och närmast under denna en myndighetschef som har det övergripande ansvaret för myndighetens verksamhet, ekonomi och personal. ÅMHM:s organisation är indelad i fyra sektioner. Sektion 1 och 2 leds av en sektionschef som representerar dessa grupper i ÅMHM:s ledningsgrupp och sektion 3 leds av myndighetschefen. Sektion 4, ÅMHM Laboratoriet, leds av laboratoriechefen som även har eget budgetansvar samt visst personalansvar och ingår i ledningsgruppen. Sektion 1-3 benämns som miljö- och hälsoskyddsmyndigheten och är lokaliserade på Norragatan 17. Laboratoriet finns i Prestgården by i Jomala.

Sektion 1

Tillsyn och prövning enligt miljöskyddslagen, vattenlagen, avfallslagen samt hälsoskyddslagen.

Sektion 2

Tillsyn och prövning enligt livsmedelslagen, alkohollagen, tobakslagen, hälsoskyddslagen, konsument säkerhetslagen, djursjukdomslagen samt djurskyddslagen. Ansvarar även för att upprätthålla veterinärverksamhet (24/h per dygn).

Sektion 3

Tillsyn över den offentliga hälso- och sjukvården samt tillsyn och prövning över privat och offentlig socialvård. Även uppgifter enligt tobakslagen finns inom sektionen. Myndighetens administrativa resurser samt juridiska stöd finns även samlat här.

Sektion 4 ÅMHM Laboratoriet

Analystjänsterna erbjuds till myndigheter, kommuner, företag och allmänhet. På uppdrag av Ålands landskapsregerings miljöbyrå utförs provtagning och analys enligt det vattenövervakningsprogram som utformats baserat på EU:s vattendirektiv. Detta utgör cirka hälften av laboratoriets verksamhet.

Myndighetens övergripande måluppfyllelse

Utöver de specifika målsättningarna som tagits fram inom varje sektion hade myndigheten ett antal övergripande målsättningar för år 2022:

Mål: Allt eftersom verksamhetssystemet byggs ut implementeras rutiner och ärendeprocesser tas fram löpande.

Förverkligat: Arbetet med att ta fram rutiner och processer, utveckla e-tjänster, jobba för en ökad datasäkerhet och god IT-miljö är ett arbete som inte tar slut. Det har fortsatt varit prioriterat under 2022 och resurser har avsatts för ändamålet. Arbetet fick ta en paus under hösten då mycket tid avsattes till att jobba fram ett nytt avgiftssystem inför återinförande av årsavgifter.

Mål: Ärendehantering och arbetsprocesser följs upp regelbundet på individnivå.

Delvis förverkligat: Detta har gjorts i större utsträckning än något år tidigare under 2022 och det är till stor del på grund av att sektionschefstjänsten i sektion 1 varit tillsatt. Även sektionschefstjänsten i sektion 2 var tillsatt fram till 25/11 då vederbörande gick i pension. Uppföljning och avstämning görs på individnivå i samtliga sektioner men med lite olika frekvens. Man kan dra slutsatsen att årets resultat visar att det finns ett samband mellan ett nära ledarskap och goda resultat och det är något vi vill fortsätta utveckla.

Mål: Myndigheten arbetar vidare med resultaten, och eventuella rekommendationer, från de externa utredningarna som beräknas bli klara under april 2022 inom den veterinära verksamheten samt miljöområdet.

Förverkligat: Utredningarna drog båda ut på tiden och var klara först i juni respektive augusti men trots det hann vi jobba intensivt med att analysera dess innehåll under hösten. Det ska även nämnas att det tog mycket arbetstid av många personer som involverades i att ta fram och lämna ut statistik och uppgifter från många år tillbaka i tiden, personliga intervjuer med mera.

På miljösidan ledde den externa utredningen till att styrelsen kunde fastställa några prioriterade områden för myndigheten att jobba vidare med:

1. Arbeta för att få fler anställda vid myndigheten.
2. Intensifiera arbetet med objektspecifik tillsyn.
3. Påbörja arbetet att återgå till årsavgift samt föreslå höjning av avgift.
4. Miljögruppen och ledningsgruppen kommer se över hur vi ska gå vidare med hemställan till LR som rekommenderats i rapporten.
5. Påbörja uppbyggnaden av nätverk till fastlandet.

På veterinärsidan ledde den externa utredningen till att följande prioriterade områden identifierades:

1. Sektionschefstjänsten, vilken idag innehåller både ledaruppgifter, hygienikeruppgifter samt jourtjänstgöring borde avlastas.
2. Elektroniskt tidsbokningssystem bör införas.
3. Landskapsregeringen ska utreda om möjlighet att utarbeta en veterinärvårdslag för Åland.
4. Styrelsen ska fatta beslut om vilken servicenivå som ska tillhandahållas av smådjurskliniken Zoodiaken dagtid.
5. Ett beslut ska fattas om miniminivå/ grundnivå under jourtid på kvällar och nätter.

Mål: Myndigheten genomför fler informationsinsatser gällande myndighetens uppdrag och verksamhet.

Förverkligat: Under april anordnades frukostseminarium inom samtliga områden där fokus var myndighetens uppdrag och arbete 2021. Denna gång bjöds endast intresseorganisationer, andra myndigheter, landskapsregeringen, politiker, kommuner m.fl. in. Deltagarantalet var varierande men de som deltog var mycket uppskattande och det märktes att det fanns ett syfte och att många kompetensluckor kan fyllas genom proaktiv information. Utöver det har myndigheten varit aktiva i sociala medier, som ett komplement till hemsidan, och delgett viktig information såväl som använt kanalen för att berätta mer om verksamheten.

Mål: Myndighetens arkiv- och diarieplan slutförs.

Ej Förverkligat: Arbetet har prioriterats ner under 2022. Stora delar av grundstrukturen är däremot framtagen och kommer att testas under 2023 samtidigt som resterande arbete slutförs.

Mål: Alla medarbetare har ett medarbetarsamtal med sin närmaste chef.

Förverkligat: Detta mål har uppfyllts de senaste tre åren och kommer inte längre vara en egen målsättning utan en implementerad del av myndighetens arbete med personalrelaterade frågor.

Budget/Ekonomi /Personal

Miljö- och hälsoskydds-enheten hade för 2022 en utgiftsbudget om 2 311 000 euro samt budgeterade inkomster om 529 000 euro. Laboratoriet hade för 2022 en utgiftsbudget om 922 000 euro samt budgeterade inkomster om 400 000 euro.

Personalresurserna bestod vid miljö- och hälsoskydds-enheten av 25 ordinarie tjänster och tre tillfälliga tjänster. De tillfälliga tjänsterna innefattar en tillfällig miljöskyddsinspektör på 100% till följd av moderskapsledighet, en tillfällig veterinär på 80% till följd av tjänstledighet, samt en tillfällig tjänst som veterinär på 80% utanför budget till följd av IHN/VHS-saneringen.

Personalresurserna vid laboratoriet bestod av nio ordinarie tjänster. En 70 % analytikertjänst vakanshölls av besparingsskäl.

Miljö- och hälsoskydds-enheten

Miljö- och hälsoskydds-enheten överskred intäktsbudgeten med 24,6 % motsvarande 130 000 euro år 2022. Den största anledningen till överskridningen är att myndigheten fakturerade landskapsregeringen motsvarande 98 000 euro för samtliga kostnader kopplade till bekämpningen av VHS och IHN-viruset (inkluderat personalkostnader). Inkomsterna för miljö- och hälsoskydds-enheten kom 2022 till ca 37 % från veterinärvården, 21 % från provning och 42 % från tillsyn.

- Inkomstbudget och -utfall 84810 miljö- och hälsoskydds-enheten

Budget	Konto	Budget 2020	Utfall 2020	Budget 2021	Utfall 2021	Budget 2022	Utfall 2022
84810	Intäkter	585 000	507 000	574 000	560 000	529 000	659 000

Om man räknar bort intäkterna kopplade till IHN och VHS för att ge en mer rättvisande bild av intäkterna för den ordinarie verksamheten överskred myndigheten intäktsbudgeten med 6,2% eller 30 000 euro. Detta förklaras delvis av försäljning av omhändertagna hästar samt att myndigheten under hösten 2022 började fakturera vindkraftsföretagen på timbasis för arbete kopplat till dessa ärenden.

Trots oförutsedda personalkostnader i samband med IHN-saneringen och den retroaktiva löneförhöjningen för samtliga anställda från juni 2022 blev det totala utfallet för personalkostnader en överskridning med endast med 1,5 % eller 28 000 euro. Detta förklaras av en tilläggsbudget under hösten om 15 000 euro för ökade lönekostnader, FPA-ersättningar om 28 000 euro samt omvandling av semesterpenning som innebar en inbesparing om ca 30 000 euro.

- Utgiftsbudget och utfall 84810 miljö- och hälsoskyddsmyndigheten

Budget	Konto	Budget 2020	Utfall 2020	Budget 2021	Utfall 2021	Budget 2022	Utfall 2022
84810	Utgifter	-2 259 000	-2 229 000	-2 256 000	-2 252 000	-2 311 000	-2 312 000

Miljö- och hälsoskyddsmyndighetens totala kostnader överskred budget med endast 570 euro.

- Räkenskapsperiodens resultat 84810 miljö- och hälsoskyddsmyndigheten

Budget	Konto	Budget 2020	Utfall 2020	Budget 2021	Utfall 2021	Budget 2022	Utfall 2022
84810	Resultat	-1 674 000	-1 722 000	-1 682 000	-1 692 000	-1 782 000	-1 652 000

Resultatbudgeten för miljö- och hälsoskyddsmyndigheten underskreds med 130 000 euro (7,3 %) till godo.

Laboratoriet

Verksamhetens kostnader understeg för laboratoriets del budgeten med ca 6 %, 34 000 euro, vilket kan jämföras med att intäktsbudgeten underskreds med ca 6 % motsvarande 25 000 euro. En stor inbesparing var även för laboratoriet omvandlingen av semesterpenning till ledig tid. Cirka hälften av laboratoriets inkomster kommer från landskapsregeringens stora vattenövervakningsprogram som baseras på EU:s vattendirektiv och resten huvudsakligen från företag inom olika branscher.

- Inkomstbudget och utfall 84820 laboratoriet

Budget	Konto	Budget 2020	Utfall 2020	Budget 2021	Utfall 2021	Budget 2022	Utfall 2022
84820	Intäkter	398 000	387 000	400 000	392 000	400 000	375 000

Minskningen jämfört med 2021 bedöms vara en effekt av den pågående lågkonjunkturen i kombination med en normal mellanårsvariation gällande jordanalyserna.

- Utgiftsbudget och utfall 84820 laboratoriet.

Budget	Konto	Budget 2020	Utfall 2020	Budget 2021	Utfall 2021	Budget 2022	Utfall 2022
84820	Utgifter	-868 000	-831 000	-936 000	-912 000	-922 000	-888 000

- Räkenskapsperiodens resultat 84820 laboratoriet

Budget	Konto	Budget 2020	Utfall 2020	Budget 2021	Utfall 2021	Budget 2022	Utfall 2022
84820	Resultat	-470 000	-446 000	-536 000	-519 000	-522 000	-513 000

Resultatbudgeten för laboratoriet underskreds med 9 000 euro (1,7 %) till godo.

Hela myndigheten

- Inkomstbudget och utfall

Budget	Konto	Budget 2020	Utfall 2020	Budget 2021	Utfall 2021	Budget 2022	Utfall 2022
Totalt	Intäkter	983 000	886 000	974 000	953 000	929 000	1034 000

- Utgiftsbudget och utfall

Budget	Konto	Budget 2020	Utfall 2020	Budget 2021	Utfall 2021	Budget 2022	Utfall 2022
Totalt	Utgifter	-3 127 000	-3 055 000	-3 192 000	-3 164 000	-3 233 000	-3 200 000

- Räkenskapsperiodens resultat

Budget	Konto	Budget 2020	Utfall 2020	Budget 2021	Utfall 2021	Budget 2022	Utfall 2022
Totalt	Resultat	-2 144 000	-2 176 000	-2 218 000	-2 211 000	-2 304 000	-2 165 000

Den totala budgeten för hela myndigheten underskreds med 139 000 euro (6,1 %). Även detta år visar på hur oförutsedda händelser påverkar ÅMHM:s verksamhet i betydande utsträckning och gör det svårt att prognostisera kostnader och intäkter.

Statistik över myndighetens ärenden

Nedan ses en sammanställning ur ärendehanteringsdatabasen över inkomna ärenden per år under åren 2019 - 2022.

I kolumnen ”Öppna ärenden” redovisas hur många ärenden som ackumulerat fortfarande är under handläggning vid årets slut.

Typ	2019	2020	2021	2022	Öppna ärenden 31.12.2022
Miljö tillstånd	15	17	21	17	45
Övriga prövningar	303	207	263	261	30
Tillsyns ärenden	186	152	210	170	70
Registreringar	97	67	59	67	11
Kontrollprogram	182	173	160	170	95
Klagomåls ärenden	90	92	95	97	40

Som kan ses i ovanstående statistik är det inte någon enskild post som utmärker sig anmärkningsvärt. Klagomåls ärenden som är mycket arbetskrävande och kan ta lång tid att handlägga fortsätter att öka lite varje år.

Övriga prövningar av vilka borrhingsansökningar, muddringar m.fl. är majoritet ligger ungefär på samma nivå som föregående år. Ökningen av antalet tillsyns ärenden 2021 tros varit en effekt av coronapandemin då tillsyn under perioder inte kunde utföras vilket togs igen framförallt hösten 2021. Utförd tillsyn har nu stabiliserat sig igen.

Prövningstider:

Avgjorts inom tre veckor	
Totalt	Procent
179	60,5 %
Avgjorts inom sex veckor	
Totalt	Procent
222	75,0 %
Avgjorts inom tre månader	
Totalt	Procent
252	85,1 %

Självfinansieringsgrad

Hela myndigheten						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Intäkter	927 000	953 000	940 000	895 000	953 000	1 034 000
Utgifter	2 648 000	2 936 000	2 894 000	3 063 000	3 164 000	3 199 000
Självfinansiering	35 %	32 %	32 %	29 %	30 %	32 %

Laboratoriet						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Intäkter	369 000	412 000	436 000	387 000	392 000	375 000
Utgifter	787 000	874 000	866 000	833 000	912 000	888 000
Självfinansiering	47 %	47 %	50 %	46 %	43 %	42 %

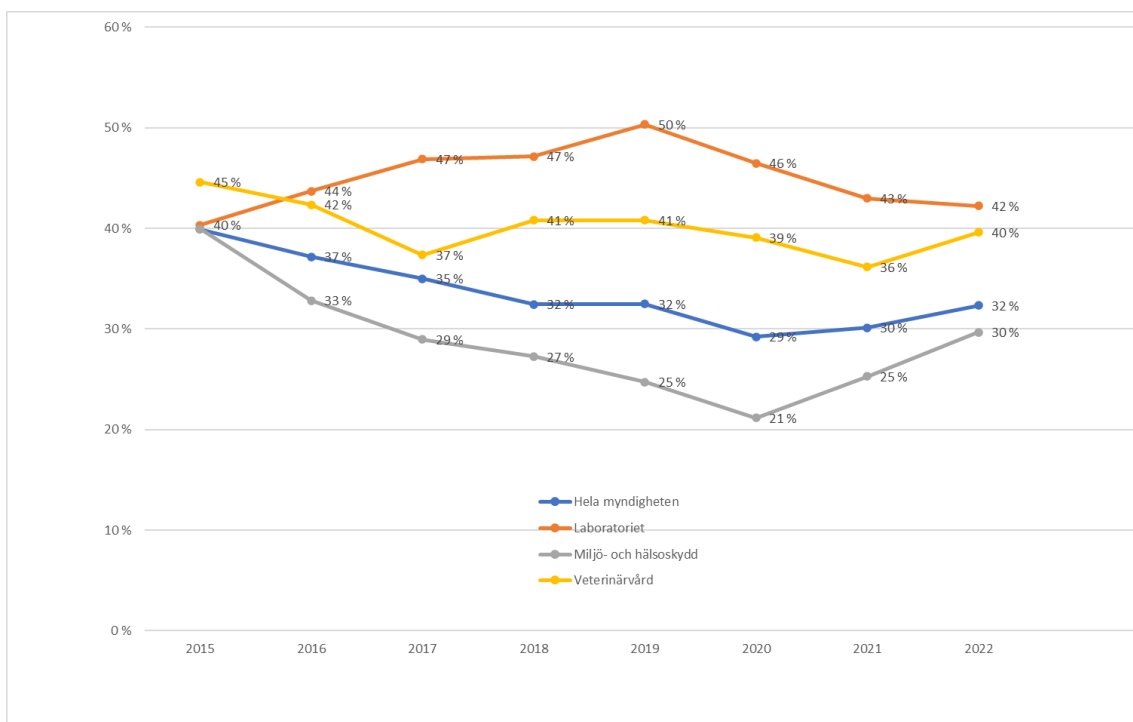
Notera att i laboratoriets kostnader ingår Fastighetsverkets internhyra som 2022 var 117 400 euro. Utan internhyran är självförsörjningsgraden 54 %. Internhyran består till största delen av avskrivningar och räntor.

Miljö- och hälsoskydd						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Intäkter	328 000	321 000	289 000	264 000	329 000	412 000
Utgifter	1 133 000	1 178 000	1 169 000	1 249 000	1 302 000	1 388 000
Självfinansiering	29 %	27 %	25 %	21 %	25 %	30 %

Veterinärvård						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Intäkter	230 000	220 000	215 000	243 000	231 000	246 000
Utgifter	616 000	539 000	527 000	622 000	639 000	621 000
Självfinansiering	37 %	41 %	41 %	39 %	36 %	40 %

Hela myndigheten utom laboratoriet						
	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Intäkter	558 000	541 000	504 000	507 000	560 000	659 000
Utgifter	1 861 000	2 062 000	2 028 000	2 229 000	2 252 000	2 312 000
Självfinansiering	30 %	26 %	25 %	23 %	25 %	29 %

Graf över självfinansieringsgraden

Det är viktigt att komma ihåg att den stora intäkten för IHN-arbetet som myndigheten utförde på uppdrag av landskapsregeringen påverkar självfinansieringsgraden för miljö- och hälsoskydds-enheten och på hela myndigheten.

Social- och hälsovård

Under året genomfördes tre olika lagstadgade proaktiva tillsynsärenden, granskning av privata tillståndspliktiga socialserviceproducenters verksamhetsberättelser samt granskning av hur lagstadgade behandlingstider inom barnskyddet och vid hantering av utkomststöd efterföljs. Sammanlagt har elva klagomål och anmälningar om missförhållanden inom områdena barnskydd, barnomsorg, sysselsättnings- och arbetsverksamhet samt övrig social service behandlats.

Sammanlagt sju förvaltningsklagomål riktade mot offentlig sjukvård och äldreomsorg har behandlats under året. Fyra av de sju förvaltningsklagomålen var riktade mot äldreomsorg och tre var riktade mot offentlig sjukvård.

Måluppfyllelse social- och hälsovården

Mål: Företa fysiska inspektioner (10 stycken) vid KST:s boendeenheter inom specialomsorgen.

Ej förverkligat: Inkomna förvaltningsklagomål har företräde och uppstart av fysiska inspektioner har därmed fått stå tillbaka. En processbeskrivning, inspektionschecklista och annat stödmaterial har dock utarbetats under år 2022 som grund för platsinspektionerna år 2023.

Mål: Inleda ett samarbete med Datainspektionen gällande ett tydliggörande av roll och tillsyn över hantering av personuppgifter.

Förverkligat. Rundabordssamtal hölls på Datainspektionen i juni 2022 med deltagare från Datainspektionen, ÅMHM, Ålands klient- och patientombudsman och Kommunernas socialtjänst.

Mål: Proaktivt tillsynsprojekt inom barnomsorgen på Åland.

Ej förverkligat: Dialog med LR har gjorts om möjliga tyngdpunkter i ett flerårigt tillsynsprojekt inom barnomsorgen, med planerad start år 2023.

Mål: Reaktivt tillsynsprojekt gällande KST:s hantering av barnskyddsfrågor.

Förverkligat: Tillsynsärendet ”Rutiner gällande barnskydd och tidigt stöd för barn och familj” genomfördes under året. Ärendet ledde till uppmärksamgörande om att en välfärdsplan ska uppgöras.

Mål: Proaktivt tillsynsprojekt inom hemvård för äldre gällande egenkontrollplan, anmälningsskyldigheten och samverkansavtal mellan kommunal hemvård och hemsjukvård i samtliga kommuner. Som en del av tillsynsprojektet kommer fysiska inspektioner att företas i utvalda kommuner.

Ej förverkligat: Planeringen är påbörjad. Fokus ligger på samverkan i vårdfrågor där äldreomsorg och sjukvård gemensamt ska fastställa vårdmål, rutiner och genomförandet av sjukvård så att vårdåtgärder samlas i en för klienten funktionell helhet.

Mål: Proaktivt tillsynsprojekt gällande ÅHS:S uppfyllande av vårdgarantins tidsramar.

Förverkligat: Våren 2022 utförde ÅMHHM tillsyn över vårdgarantin. Projektrapporten finns på vår hemsida. Justitieombudsmannen efterfrågade 2018 hur ÅMHHM ämnar tillsyna vårdgarantin. Sedan dess har ÅMHHM tillsynat vårdgarantin både 2019 och 2022. JO har i januari 2023 gett positiv återkoppling till hur ÅMHHM arbetat med tillsynen gällande vårdgarantin.

Mål: Proaktivt tillsynsprojekt gällande utvalt område inom ÅHS hälsofrämjande verksamhet.

Ej förverkligat: Inget hälsofrämjande område har direkt identifierats utgående från samhällets debatt eller från artiklar i tidningar.

Mål: Synliggöra tillsynsarbetet genom att använda exempelvis pressmeddelande, frukostseminarier och publicering av rapporter på hemsidan.

Förverkligat: Tillsynsarbetet inom social- och hälsovården har uppmärksammats vid flera tillfällen av såväl Ålands radio som lokaltidningarna. Rapporter från genomförda tillsynsprojekt publiceras på hemsidan. Gruppen höll även ett frukostseminarium i april för att berätta mer om tillsynsarbetet inom området.

Mål: Handlägga inkomna klagomål utan oskäligt dröjsmål.

Delvis förverkligat: Av nio förvaltningsklagomål som har hanterats under året har sju fall hanterats inom tre månader från den dag då ärendena inleddes, vilket är kravet enligt förvaltningslagen. I två fall överskreds tre månaders tidsfristen pga. ärendenas komplexitet.

Det uppmärksammade ambulansfallet krävde på grund av delad tillsyn mellan ÅMHHM och ÅLR längre behandlingstid än tre månader. Ett äldreomsorgsärende har tagit mer än tre månaders behandlingstid i anspråk eftersom ärendet byggde på ett tidigare klagomål och avgränsningar krävdes för att undvika upprepningar i beslutet.

Mål: Utarbetande av nya/uppdatering av befintliga processbeskrivningar, mallar och rutiner för reaktiv och proaktiv tillsyn.

Ej förverkligat: För att kunna genomföra denna målsättning konstaterades att servergenomgång av social- och hälsovårdsområdet behövdes. Detta har genomförts som gemensamt arbete mellan de båda inspektörerna under året.

Miljö

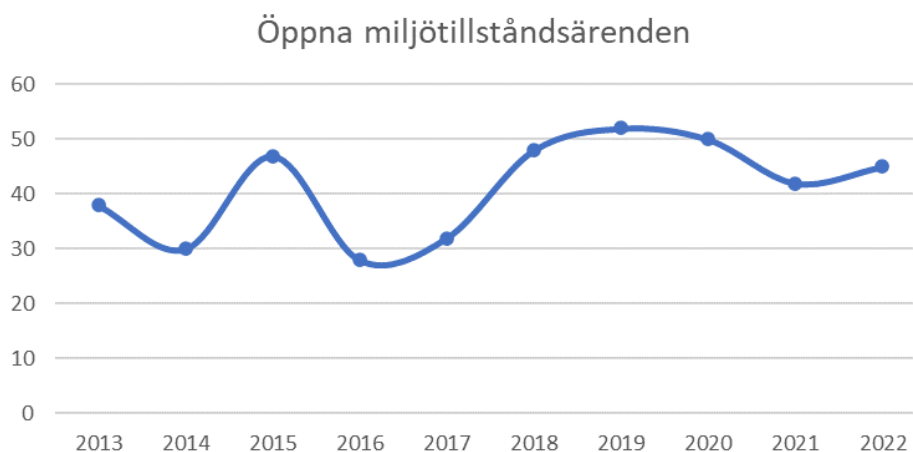
Tillsyn

Miljösektionen har till en anmärkningsvärt hög grad utfört tillsyn i enlighet med tillsynsplanen för 2022. Under året genomfördes 118 inspektioner av de planerade 125 (94 %). Utöver detta har även eftersläpande inspektioner från år 2021 genomförts. En av tillsynstjänsterna har exkluderats från denna sammanställning då tjänsten under första halvan av året växlade mellan tre olika anställda och under andra halvan av 2022 arbetade inspektören nästintill 100% med att bekämpa fisksjukdomen IHN. Att utvärdera vad som blivit gjort inom ramen för den tjänsten skulle därför blir missvisande.

Sammanlagt inkom 11 klagomålsärenden till miljösektionen under 2022. Ett av de inkomna klagomålen var ett bullerklagomål som räknas som 1 men i praktiken omfattar 16 stycken olika klagande vilket visar hur omfattande olika klagomålsärenden i praktiken kan vara.

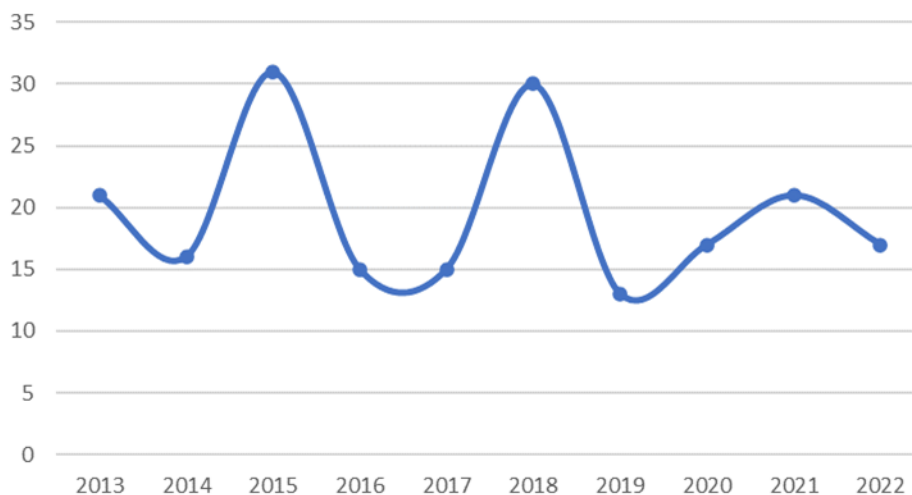
Prövning

År 2022 blev för ÅMHM:s miljöprövningsgrupp starten på flera komplexa och tidskrävande arbeten med miljökonsekvensbedömningar (MKB) inom området förnyelsebar energi. Två företag har under året påbörjat arbetet med att planera omfattande havsbaserade vindkraftsparker som i väldigt hög utsträckning innebär mer arbete för ÅMHM.

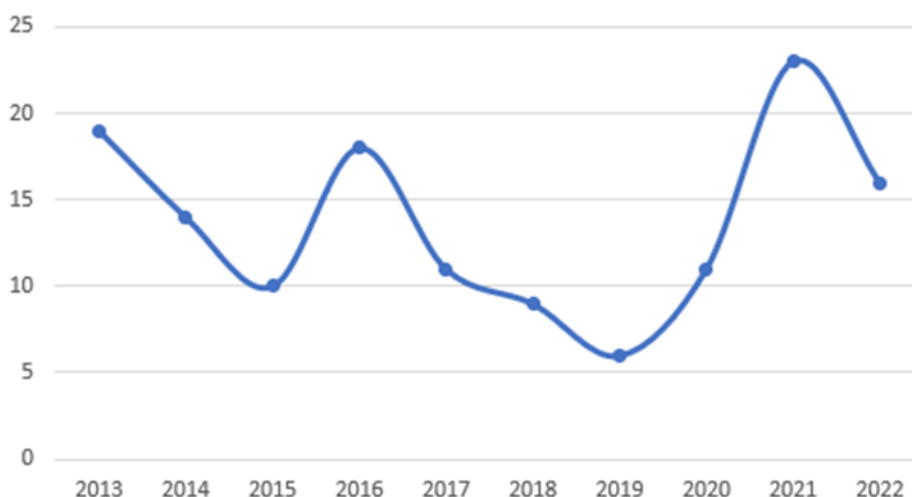
Vid årets slut hade myndigheten 45 öppna miljötillståndsärenden. I följande låg siffran på 42 men myndigheten ligger ändå lägre än tidigare år då det flera år legat stadigt på ca 50 stycken ärenden.

Ansökningar gällande miljötillstånd

Under 2022 inkom 17 ansökningar gällande miljötillstånd till myndigheten. Av dessa utgjorde 8 ansökningar om nytt tillstånd, 2 ansökte om förnyanden av tillstånd och 7 ansökningar rörde revideringar av tillståndsvillkor. Variationer i antalet inkomna ärenden varje år är tydlig och det är svårt att förutspå antal samt typ av ärenden i förväg.

Avgjorda miljötillståndsärenden

Sammanlagt avgjordes 16 miljötillståndsärenden under 2022 jämfört med 23 under 2021. En stor del av ärendena utgjordes av revideringar av villkor för fiskodlingar. Att antalet avgjorda tillståndsärenden är lägre bedöms förklaras av de stora MKB:er som krävt resurser från miljöprövningen.

Totalt har myndigheten under år 2022 tagit beslut i 198 miljögranskningsärenden. I fjol låg samma siffra på 167. Av de 198 ärendena var 107 beslut gällande borring i berg.

Måluppfyllelse miljötillsyn

Mål: Utföra planerad tillsyn för 2022.

Delvis förverkligat: Mycket hög grad genomförd tillsyn, dock omfattas inte avfallstjänsten pga. IHN (se ovan) vilket gör att målet bedöms delvis förverkligat.

Mål: Miljösektionen planerar att under 2022 fortsätta arbetet med riskklassning. Riskklassning har tidigare inneburit stora projekt där samtliga miljöobjekt riskklassats samtidigt för att få en samsyn mellan olika verksamhetstyper, detta planeras nu göras löpande. Målet är att ta fram en process för detta och samtidigt gå mot objektspecifik riskklassning.

Delvis förverkligat: Flertalet objektspecifika riskklassningar har gjorts i samband med framtagandet av tillsynsplanen. Framtagandet av en process för detta arbete har inte påbörjats.

Mål: Fortsätta arbetet med att utarbeta tillsynsförfarande samt rutiner för riskklassning av mark- och bergtäkter.

Förverkligat: Täkterna är riskklassade med avseende på storlek, vidare tillsynsförfarande bedöms bli aktuellt allt eftersom tillstånd blir färdigställda.

Mål: Utredda vilka verksamheter vi ska ha regelbunden tillsyn på enligt nya avfallslagen så vi kan komma igång med den lagstadgade tillsynen.

Delvis förverkligat: Arbetet är påbörjat. Då nyrekryteringen till avfallstjänsten tvingats lägga sin tid på arbetet med IHN-arbete har miljöenheten förlorat många arbetstimmar som leder till att avfallsområdet hamnat på efterkälken.

Mål: Under 2021 har arbetet påbörjats att inom tillsynsområdet dricksvatten få verksamhetsutövarna att ta fram vattensäkerhetsplaner för stora vattenverk. En vattensäkerhetsplan utgör ett proaktivt och riskbaserat tillvägagångssätt för att säkra dricksvattnets kvalitet från råvattentäkt till kran hos konsument. Målsättningen är att under år 2022 ska samtliga vattensäkerhetsplaner vara godkända av ÅMHH.

Förverkligat: Detta mål är förverkligat.

Måluppfyllelse miljöprovning

Mål: Utveckla samarbetet med landskapsregeringen och speciellt få till ett ökat informationsutbyte om vad som är på gång.

Förverkligat: Regelbundna samverkansmöten hålls.

Mål: Utveckla samverkan internt mellan tillsynsgruppen samt tillståndsgruppen.

Delvis förverkligat: Ökad samverkan har bedrivits under året, detta har dock inte gjorts på något strukturerat sätt, målet bedöms därför delvis förverkligat.

Mål: Fortsätta arbetet med att identifiera områden där behovet av förordningar eller anvisningar från landskapsregeringen är särskilt tydligt. Speciellt där det finns tydliga anvisningar på fastlandet.

Delvis förverkligat: Ett pågående arbete som kommer fortgå. Dialoger har exempelvis förts med landskapsregeringen gällande anvisningar för täkter samt den speciella frågeställningen gällande hantering/mottagning av stubbar.

Mål: Arbetet har påbörjats när det gäller att ta fram processer för myndighetens olika arbetsuppgifter, detta arbete kommer under 2022 att fortgå med att exempelvis ta fram rutin för MKB förfarandet.

Delvis förverkligat: Arbetet med MKB-förfarande är påbörjat men inte färdigt.

Mål: Kartlägga resursbehov samt tydliggöra prioritetsordning av olika typer av verksamheter.

Ej förverkligat: Detta arbete har på grund av resursbrist prioriterats bort.

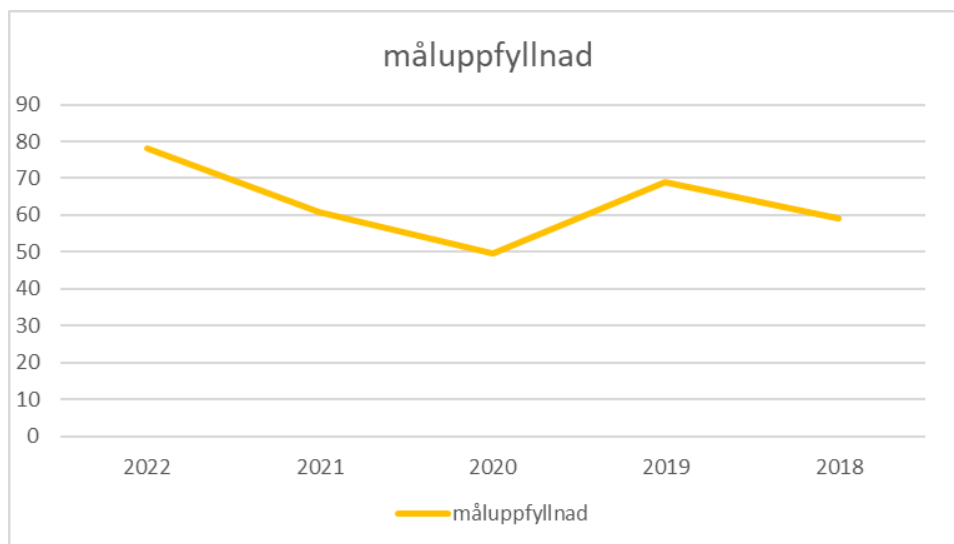
Mål: En extern utredning av miljö- samt veterinärverksamheten på ÅMHHM kommer arbetats fram under år 2022. Miljöenheten kommer bidra till utredningen genom att medverka i intervjuer samt ta fram material.

Förverkligat: Den externa utredningen från WSP blev klar under 2022 och stora delar av miljöenheten lade ner många timmar i både intervjuer samt granskning av material för att tillhandahålla konsultfirman information om verksamheten, lagstiftning och myndighetens förfaranden.

Livsmedel

Under året har 42 livsmedelsobjekt tillkommit och 19 har avslutats. I dag finns 507 aktiva livsmedelsobjekt som anmält sig enlighet livsmedelslagen. Utöver dessa finns 22 livsmedelsobjekt som kräver godkännande. Ett objekt med verksamhet som kräver godkännande tillkom under året.

Under 2022 planerades 188 inspektioner i enlighet med tillsynsplanen och av dessa utfördes 147, en måluppfyllnad på 78% (se graf nedan). Gällande nyanmälningar av verksamheter inkom det 42 stycken under året. Antal inspekterade anmälda objekt var 147 och totalt utfördes 175 inspektioner på anmälda objekt.

Då brister bedöms som C enligt Livsmedelsverkets OIVA checklista krävs extra tillsyn. Under året gjordes 13 extra inspektioner för att följa upp att identifierade brister åtgärdats.

I övrigt kan inspektioner föranledas av matförgiftning, RASFF (återkallelser av importerade livsmedel) eller syn inför uppstart av livsmedelslokal. 45 inspektioner gjordes av godkända livsmedelsobjekt.

Totalt 8 inlämnade klagomål angående livsmedelshantering lämnades under året varav 5 handlade om misstänkta matförgiftningar.

Måluppfyllelse livsmedelstillsyn

Mål: Ta fram information om regler och råd till nystartade matserveringar.

Förverkligat: Under 2022 har myndigheten förtydligat vilka som behöver anmäla sin livsmedelsverksamhet. Informationen finns nu även som boxschema på myndigheten webbsida.

Mål: Ett provtagningsprojekt av lokalproducerade lättförskämbara livsmedel ska genomföras, till exempel röror och såser.

Förverkligat: Under 2022 gjordes ett provtagningsprojekt där kalla såser och röror som förvarades längre än 5 dagar kontrollerades. I projektet kontrollerades 12 olika tillverkare av såser eller röror. I projektet ingick restauranger och snabbmatställen men även några industriella tillverkare. Allmänna bedömningen var att kalla såser och röror på Åland fick godkänt.

Mål: Skapa ett utbyte med svenskspråkiga livsmedelsinspektörer i riket för att skapa samsyn inom livsmedelstillsynen.

Delvis förverkligat: Livsmedels- och alkoholinpektörerna gjorde under hösten ett studiebesök till region Gotland. Myndighetsutövning vid Region Gotland har många likheter med Åland, till exempel har även de fler livsmedelsföretagare per invånare än de flesta andra platser. En skillnad var dock att man på Gotland hade dubbelt antal anställda livsmedelsinspektörer per livsmedelsobjekt, jämfört med Åland.

Mål: Projekt spårbarhet köttprodukter.

Delvis förverkligat: Arbetet att kontrollera spårbarhet av köttprodukter har istället för projektform fått extra fokus vid den planliga tillsynen.

Mål: Förbättra arbetsplaneringen för att uppnå jämnare arbetsbelastning

Delvis förverkligat: Under året har personalförändringar påverkat möjligheten att förbättra arbetsplaneringen. Arbetet är dock påbörjat.

Konsumentssäkerhet

Inom konsumentssäkerhetslagen görs inte någon aktiv tillsyn. Vid olyckshändelser utreds orsaken och rutinerna ses över, till exempel att säkerhetsdokument finns. Verksamhetsområdet innefattar bland annat simhallar, äventyrsaktiviteter, lekparkar med flera.

Alkohol

Arbetet präglades av stora utmaningar under 2022 i och med att den nya alkohollagen trätt i kraft. Lagändringen har inneburit nya ansökningsförfaranden, tillståndstyper och samt behov av lagtolkningarna som tvingat fram prioriteringar. Planerad tillsyn under sommaren 2022 påverkades negativt då IHN-utbrott krävde resurser.

Måluppfyllelse prövning

Mål: ÅMHHM har som målsättning att fatta beslut rörande ansökningar så snabbt och smidigt som möjligt och vid okomplicerade ärenden inom maximalt 30 dagar från det att en komplett ansökan lämnats in.

Förverkligat: Samtliga sökande under år 2022 har fått ansökningar eller anmälningar hanterade inom utsatt tidsram.

Mål: Ny praxis och processer för att hantera de ärendetyper som tillkommit ska utarbetas. Praxis och erfarenheter från regionförvaltningsverken i riket kan användas som stöd i detta arbete.

Delvis förverkligat: Arbetet är på god väg. Exempelvis har en e-tjänst för “Ansökan om serveringstillstånd för alkoholdrycker” tagits fram.

Mål: ÅMHHM ska överväga behovet av en informationskampanj under våren gällande förfarande för ansökan om och servering på serveringsområden som godkänns på förhand.

Delvis förverkligat: ÅMHHM närvarade som lokalt sakkunnig vid kursen Ansvarsfull Alkoholsservering som ordnades på Åland i maj 2022.

Måluppfyllelse tillsyn

Mål: Tillsyn på plats enligt Ansvarsfull Alkoholsservering är viktig och målet är att försöka hålla samma nivå på tillsynen som tidigare år. ÅMHHM har som mål att serveringsställen med förlängd serveringstid och inriktning på alkoholsservering ska få fyra tillsynsbesök under året och att ett förebyggande samverkansmöte med krogbranschen ska hållas före sommarsäsongen. Övriga serveringsställen får tillsyn enligt den riskbedömning som görs.

Delvis förverkligat: Totalt har 54 alkoholinspektioner utförts, varav serveringsställena med förlängd serveringstid fått 2 inspektioner (4 planerades). Tillsynen under sommaren 2022 påverkades negativt då IHN-utbrott krävde resurser från alkoholgruppen. I och med nya ansökningsförfarandena, tillståndstyper och lagtolkningarna enligt nya alkohollagen blev myndigheten tvingande att prioritera bort samverkansmötet.

Tobak

I ”Projekt tobakstillsyn 2022” granskade ÅMHM hur livsmedelsbutiker och kiosker på fasta Åland efterföljer bestämmelserna om egenkontroll och bokföring av problemsituationer i landskapslagen respektive förordningen om tobak och relaterade produkter. Vid tillsynen granskades även hur återförsäljarna synliggör åldersbestämmelserna och anmälningsbeviset om försäljning av tobak och relaterade produkter. Projektrapporten finns på hemsidan.

Hemsidan har uppdaterats med aktuell lagstiftning. Dokument om egenkontroll och dokument om bokföring, kontroll, förfarande vid problemsituationer återfinns på hemsidan i utskrivbart PDF format. Dessa dokument är utgivna av Tillstånds- och tillsynsverket för social- och hälsovården (Valvira) och ÅMHM har anpassat dem till åländsk lagstiftning.

ÅMHM har 2022 behandlat ett klagomål gällande misstänkt försäljning av mentolcigarretter. ÅMHM fann inte belägg för misstanken vid förrättad fysisk inspektion hos återförsäljaren.

Måluppfyllelse tobak

Mål: Utarbeta en checklista för kontroll av de rutiner som försäljningsverksamheterna tillämpar i eller omkring sin försäljning av tobak och tobaksrelaterade produkter.

Förverkligat: Dokument om egenkontroll och dokument om bokföring, kontroll, förfarande vid problemsituationer återfinns på hemsidan i utskrivbart PDF format.

Mål: Under år 2022 genomföra systematisk kontroll av tobaksförsäljningen genom fysiska tillsynsbesök hos försäljningsverksamheterna.

Förverkligat: Projekt tobakstillsyn utfördes under 2022 hos 18 återförsäljare.

Mål: Planera och genomföra ett projekt för unga personers kontrollköp av tobak och tobaksrelaterade produkter.

Ej förverkligat: Inspektören delar arbetstiden mellan tillsynsområdena äldreomsorg, offentlig sjukvård och tobak.

Hälsoskydd

Ett nytt arbetssätt med saminspektioner för livsmedel och hälsoskydd provades under början av året. Det visade sig dock att livsmedelsinspektionerna och arbetet kring detta var för omfattande och i augusti 2022 anställdes en ny hälsoskyddsinspektör vid myndigheten. Hösten ägnades åt upplärning inom området men inspektionerna kunde snabbt komma igång. Studiebesök till Sydspetsens miljöhälsa i Raseborg anordnades för att öka möjligheterna till externt samarbete och utbyte inom området.

Måluppfyllelse hälsoskydd

Mål: Genomföra planerad tillsyn för 2022 samt de objekt som på grund av resursbrist inte blev genomförda under 2021.

Delvis förverkligat: Enligt tillsynsplanen omfattade planerad tillsyn för 2022 följande: 24 grundskolor => genomförs för närvarande (vinter/ vår 2023), 17 ESB (effektiverat serviceboende) => genomfördes höst/vinter 2022, 5 behandlingslokaler => genomförs när projekt grundskolor är klart (vår/sommar/höst 2023), kommer troligen att omfatta betydligt fler objekt än 5

Mål: Se över riskklassningen så att denna harmoniserar med tillsynsplanen.

Ej förverkligat: Arbetet med detta mål är inte påbörjat ännu.

Mål: Se över dokumentering på hälsoskyddsområdet.

Förverkligat: Protokollunderlag samt checklista för planerad tillsyn modifierades hösten 2022 för att efterlikna Valviras inspektionsblanketter och för att få flera punkter/ mer omfattande och mer specifik dokumentering.

Veterinär verksamhet

En händelse som under 2022 hade stor inverkan på verksamheten var utbrottet av den smittsamma virussjukdomen IHN hos laxfisk i juni samt det sedan tidigare pågående arbetet med intensifierad provtagning vid de odlingar som tidigare drabbats av sjukdomen. Ett glädjeämne var att en annan mycket smittsam fisksjukdom, VHS, som funnits i landskapet sedan år 2000 efter ett mångårigt utrotningsprogram under året konstaterades utrotad.

Den mångårigt anställda sektionschef/hygienikern gick i pension i november. Vid samma tidpunkt blev även en mångårigt anställd veterinär tjänstledig. En förutsättning för att få den veterinära verksamheten att gå ihop var den extra veterinär som var anställd under hela året till följd av arbetet med fiskhälsa/IHN.

Veterinärcertificeringsverktyget Traces har förnyats och nu utfärdas elektroniska intyg till alla djur. Ny EU-förordning om veterinärmedicinska läkemedel började gälla i januari 2022.

Landskapsregeringen jobbar med att förnya djurskyddsförordningarna. Först ut är förordningen om hållning av hundar och katter. Det var glädjande att djurskyddsveterinären fick möjlighet att ge input redan i ett tidigt skede.

Gällande inkomna klagomål på djurskydd har siffran sedan 2019 legat mellan 40-50 ärenden per år med en topp 2021. En förklaring till att fler anmälningar inkommer nu är tidigare år kan vara möjligheten att anmäla via en e-tjänst på hemsidan. En annan faktor som kanske påverkar är att myndighetens djurskyddsarbete ofta uppmärksammas och att det syns att myndigheten vidtar åtgärder när djur far illa. Alla ärenden utom två är från 2022, inga ärenden blir liggande eller ”faller mellan stolarna”. Men det innebär också ett intensivt arbete med alla ärenden och flera uppföljande inspektioner, polisanmälningar, omhändertaganden med mera. År 2022 inkom 47 nya klagomål på djurskydd, klagomålen föranledde 82 stycken inspektioner.

Inkomna djurskyddsklagomål

2013	2014	2015	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
23	28	21	13	12	20	41	46	58	47

Måluppfyllelse

Mål: Skapa individuella vidareutbildningsplaner i början av året.

Ej förverkligat: Detta arbete har prioriterats bort men planeras återupptas under 2023.

Mål: Genomföra planerade utbildningstillfällen.

Delvis förverkligat: De utbildningstillfällen som varit planerade har genomförts (t.ex. digital djurskyddskonferens, TRACES utbildning och studiebesök i Borgå) men vi kan konstatera att kompetensutveckling oftast är det som prioriteras bort när tiden inte räcker till.

Mål: Tydliggöra vad backup-personen ska göra när ordinarie är borta.

Förverkligat: En omfattande inventering av vilka arbetsuppgifter en back-up behöver göra vid frånvaro för 1 dag, 1 vecka och längre än 1 månad gjordes under hösten. Gruppen delades in i tre team med ett förtydligt back-up ansvar för ett specifikt område.

Mål: Upprätthålla och vidareutveckla arbetet med den förebyggande djurhälsovården.

Förverkligat: Hälsokontrollprogrammet för får kom igång under 2022 och är fårens motsvarighet för besättningsrådgivning som Naseva är för nötdjuret. Besättningarna som är med har två besök av veterinär per år.

Mål: Uppdatera rutiner och hygienplan för smådjurskliniken Zoodiakens lokaler.

Ej förverkligat: Vissa rutiner har förbättrats på Zoodiaken men hygienplanen har inte uppdaterats under året. Under 2023 förtydligas ansvaret för smådjursmottagningen och relaterade arbetsuppgifter.

Mål: Riskbedöma anmälningspliktiga och fastslå inspektionsintervall.

Förverkligat: Målsättningen gällde häststall och till den delen har det också gjorts. Riskbedömningen för övrig verksamhet kommer att utformas enligt modellen finns brister → ny kontroll nästa år (om det inte är så illa att det måste kollas tidigare), finns inga brister → ny kontroll om tre år.

Mål: Utarbeta lokala tolkningsanvisningar att använda vid sidan av finska Livsmedelsverkets.

Ej förverkligat: Under året har mycket arbete lagts på att hantera kommande uppdatering av livsmedelslagen men även på att inventera befintliga författningar. Årets mål var att förbättra lokala tolkningsanvisningar till livsmedelslagen vilket blev omotiverat då en ny blankettlag planeras 2023 och Landskapsregeringen även tittar på att ta fram en kontrollplan för Åland.

Mål: Genomföra den intensifierade övervakningen (inspektioner och provtagningar) på Ålands fiskodlingar enligt bekämpningsprogrammet för IHN.

Förverkligat. Inspektioner och provtagningar enligt bekämpningsprogrammet för IHN är uppfyllt. Sista provtagningen enligt bekämpningsprogrammet för VHS utfördes under våren 2022 och Europeiska kommissionen beviljade Åland, och därmed hela Finland, status som officiellt fritt från VHS hos fisk!
I övrigt har veterinärgruppen genomfört 2022 års ”främmande ämnesprovtagning” på levande djur och animaliska livsmedel.

Laboratoriet

Under 2022 förnyades delar av laboratoriets infrastruktur då det nya datasystemet LabVantage Express togs i bruk efter ett par års implementeringsarbete.

Datasystemet fungerade genast mycket bra förutom faktureringen via landskapsregeringens ekonomisystem där det blev en längre fördröjning och en komplicerad inkörningsperiod.

Laboratoriets telefonväxel byttes ut då fortsatt underhåll inte längre stod att få. Detta innebar vissa fördelar men, genom övergången till att använda endast mobiltelefoner, samtidigt ett steg bakåt i hållbarhetsarbetet.

Fastighetsverket investerade under slutet av 2022 i solceller som under inledningen av 2023 ska monteras på laboratoriebyggnadens tak. Anläggningen beräknas periodvis kunna producera ett överskott av el. Detta innebär tillsammans med bergvärmens som installerades 2021 att verksamhetens miljöavtryck minskats avsevärt.

Måluppfyllelse

Gemensamma mål

Mål: Bibehålla och utveckla den goda analyskvaliteten, ackrediteringen och servicen till det åländska samhället och företagen trots de besparingar som krävs, utan att personalen överbelastas

Förverkligat: Pressen på personalen har dock tidvis varit för stor och är inte långsiktigt hållbar.

Mål: 90 % av resultaten i de internationella provningsjämförelserna ska även fortsättningsvis ligga inom 2-percentilen

Förverkligat.

Mål: Övergång till digitala inskolningsplaner, på sikt med kopplingar till essentiella dokument

Delvis förverkligat: Arbetet har stannat upp under 2022 p.g.a. tidsbrist.

Mål: Effektiviseringar utgående från tekniska möjligheter i det nya laboratoriedatasystemet LabVantage Express

Förverkligat: Det nya datasystemet har bland annat effektiviserat provregistreringen och möjliggjort en smidigare hantering av standardfraserna för bedömning av resultaten. Provrapporterna kan nu mejlas direkt ut ur datasystemet utan separat skanning.

Mikrobiologiska enheten

Mål: Utvärderingar görs avseende möjligheten att inkludera eller övergå till nya snabbmetoder för vissa bakterieundersökningar

Förverkligat: En ny snabbmetod för *Listeria monocytogenes* ackrediterades under året.

Kemiska enheten

Mål: Omvalideringar av ca fem kemiska metoder görs under året

Förverkligat.

Mål: Skapa en Excelbaserad lösning för en smidigare överföring av laboratoriets jordundersökningsresultat till det nationella odlingsplaneringsprogrammet Wisu

Förverkligat: I och med nya möjligheter i det nya datasystemet LabVantage och stark IT-kompetens inom myndigheten skapades ett skript som möjliggör en överföring till Wisu.

Statistik

Det totala antalet analyser minskade med 3,5 %. Antalet fysikalisk-kemiska analyser minskade med 10 % och antalet mikrobiologiska analyser med 16 %. Minskningen kan för de mikrobiologiska analyserna förklaras med pandemieffekter och för de kemiska med den naturliga mellanårsvariationen gällande jordanalyser.

